

KONDICE POSTSOVĚTSKÝCH STÁTŮ

V letošním roce uplyne 25. výročí od rozpadu Sovětského svazu. Už na jaře 1990 vyhlásily Litva a Lotyšsko nezávislost na Sovětském svazu. Uznána byla ale až v září 1991. Do konce roku 1991 se osamostatnily všechny republiky a vzniklo tak 15 států. Toto číslo Čtrnáctideníku přináší některá data k aktuální politické a ekonomické situaci v jednotlivých postsovětských státech.

SVOBODA A DEMOKRATIZACE

Po rozpadu SSSR se jednotlivé státy vydaly různou cestou. Pobaltské republiky, Litva, Lotyšsko a Estonsko, se staly součástí Severoatlantické aliance (NATO) a Evropské unie (EU). Ve skupině postsovětských států patří k nejbohatším a zejména se jedná o konsolidované demokracie.

Z hlediska demokratizace patří většina ostatních republik na opačný pól. S výjimkou Ukrajiny, Moldávie, Gruzie, Arménie a Kyrgyzstánu patří podle zprávy *Nations in Transit 2015*¹ vydané nevládní organizací Freedom House všechny mezi konsolidované autoritativní režimy. Ukrajinu, Gruzii a Moldávii řadí Freedom House mezi hybridní režimy, Arménii a Kyrgyzstán pak k semi-konsolidovaným autoritativním režimům.

V lednu letošního roku vydala stejná organizace svou pravidelnou zprávu *Freedom in the World*. Ta na rozdíl od *Nations in Transit* analyzuje státy z celého světa. Hodnotí úroveň politických práv a občanských svobod. Data poté agreguje do skóre na škále od nuly do sta, kde 0 je nejhorší skóre z hlediska svobody a 100 nejlepší. Státy jsou zároveň rozděleny do třech kategorií: Svobodné, Částečně svobodné a Nesvobodné. Výsledky

pro postsovětské státy představuje následující tabulka.

Stát	Index svobody - skóre (0-100)	Index svobody - status země
Arménie	46	Částečně svobodná
Ázerbájdžán	16	Nesvobodná
Bělorusko	17	Nesvobodná
Estonsko	94	Svobodná
Gruzie	64	Částečně svobodná
Kazachstán	24	Nesvobodná
Kyrgyzstán	38	Částečně svobodná
Litva	91	Svobodná
Lotyšsko	86	Svobodná
Moldávie	60	Částečně svobodná
Rusko	22	Nesvobodná
Tádžikistán	16	Nesvobodná
Turkmenistán	4	Nesvobodná
Ukrajina	61	Částečně svobodná
Uzbekistán	3	Nesvobodná

Zdroj: Freedom in the World 2016

EKONOMICKÁ SITUACE

Z hlediska ekonomické kondice patří k nejbohatším státům postsovětského prostoru členské státy Evropské unie – Litva, Lotyšsko a Estonsko. Některé středoasijské republiky patří naopak k velmi chudým státům. Vůbec nejchudší je Tádžikistán s HDP ve výši 2800 USD/per capita a s 35 % obyvatel pod hranicí chudoby. Vysokou míru chudoby však mají také např. Arménie, Uzbekistán, ale i Ukrajina či Estonsko.

Vzhledem k úzkým vazbám na Rusko a Čínu se většina postsovětských republik musí nyní vyrovnat se silící ekonomickou krizí. Na státy těžící ropu negativně dopadají také klesající ceny ropy a zemního plynu.

¹ Zpráva *Nations in Transit* hodnotí státy v několika kritériích – vládnutí na národní, resp. lokální úrovni, volební proces, občanská společnost, nezávislost médií, nezávislost justice a korupce.

V letech 2014 a 2015 vznikla Eurasijská hospodářská unie (EAHU), která má být obdobou Evropské unie a sloužit k užší hospodářské spolupráci v postsovětském prostoru. Členskými zeměmi jsou Bělorusko, Rusko, Kazachstán, Arménie a Kyrgyzstán. O členství se ucházejí také Tádžikistán a Uzbekistán. V Rusku ubývá pracovních míst, což má přímý dopad také na obyvatele středoasijských států, z nichž mnozí pracovali právě v Rusku a nyní se vrací domů s malou nadějí na nalezení lepší obživy. Zhoršující se hospodářská situace už vedla k protestům v Ázerbájdžánu na počátku letošního roku či v Arménii koncem toho loňského (zde bylo přímým podnětem k protestům zdražení cen elektřiny).

Ukrajina naopak nyní usiluje o navázání užších vazeb na západní trh. S novým rokem vešla v platnost dohoda o volném obchodu s EU, která by měla přispět k diverzifikaci mezinárodních obchodních vztahů Ukrajiny. Zároveň začalo platit ruské embargo na ukrajinské potraviny.

Stát	HDP - per capita (USD)	HDP - pořadí v žebříčku států světa
Arménie	8400	144.
Ázerbájdžán	18700	90.
Bělorusko	17800	94.
Estonsko	28700	63.
Gruzie	9500	138.
Kazachstán	24700	75.
Kyrgyzstán	3400	183.
Litva	28000	65.
Lotyšsko	24500	76.
Moldávie	5000	170.
Rusko	23700	79.
Tádžikistán	2800	191.
Turkmenistán	15600	103.
Ukrajina	8000	148.
Uzbekistán	6100	160.

Zdroj: The World Fact Book

Stát	Procento uživatelů Internetu v populaci (odhad 2014)
Arménie	43,60%
Ázerbájdžán	60,30%
Bělorusko	52,20%
Estonsko	81,60%
Gruzie	50,60%
Kazachstán	59,30%
Kyrgyzstán	24,20%
Litva	70,30%
Lotyšsko	76,50%
Moldávie	44,80%
Rusko	59,30%
Tádžikistán	16,10%
Turkmenistán	8,00%
Ukrajina	37,50%
Uzbekistán	40,60%

Zdroj: The World Factbook

Hospodářskou i politickou situaci v regionu ovlivňuje řada vnějších, ale i vnitrostátních faktorů. Mezi ty nejdůležitější patří role Ruska a Číny, resp. jejich expanzivní tendence. Ty se netýkají samozřejmě pouze středoasijských republik sevřených mezi těmito dvěma velmocemi, ale i států začleněných do EU či usilujících spíše o proevropské vazby. Regionu se ovšem týká i konflikt Islámského státu, k němuž se také přidávají někteří obyvatelé z této oblasti. Z vnitropolitického hlediska bude např. zajímavé sledovat, jak se bude proměňovat charakter některých států, jimž vládnou dlouholetí autoritativní prezidenti, kteří již většinou dosahují poměrně vysokého věku, a lze očekávat, že dříve či později skončí.

Zdroje:

- CIA. *The World Factbook*. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>
- Freedom House. *Nations in Transit 2015*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2015#.Vs1q-sv1daU>
- Freedom House. *Freedom in the World*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2016/table-country-scores>
- Radio Free Europe/ Radio Liberty. Dostupné z: <http://www.rferl.org/>

